

Diakoni i et urfolksperspektiv

Den 9. generalforsamlingen i Kirkenes Verdensråd (KV) fant sted 14. - 24. februar i Porto Alegre, Brasil. Temaet var «Gud i din nåde, omskap verden». Underveis i generalforsamlingen fant en rekke såkalte «økumeniske samtaler» sted som blant annet skulle gi innspill til KV's videre arbeid. Selv deltok jeg i den økumeniske samtalen om diakoni i vår tid.

Av Line M. Skum, Samisk kirkeråd

Hva bør stå sentralt i kirkenes diakonale tenkning og handling i vår verden i dag? Som innledning til den første økumeniske samtalen, delte biskop Deleep de Chikara fra India noe interessante tanker rundt fotvasken i Joh 13 som er en viktig diakonal tekst i bibelen.

Fotvasken sett med nåtidens øyne
For å vaske føtter, må man både bøye seg ned og ta på føttene. Det er en øvelse i ydmykhet og evne til å være nær. Discipelen Peter motsatte seg at Jesus skulle vaske føttene hans. Jesus sa da til han at dersom han ikke fikk vaske føttene hans, hadde de ikke noe sammen mer. Diakoni er derfor ikke bare en mulighet. Den må finne sted dersom vi vil være Kristi etterfølgere. Kirken har intet valg.

Føttene som utgangspunkt for diakonien
Hva kjennetegner så føttene? Biskop Chikara trakk for det første frem at føtter er plantet på bestemte steder, i lokale kontekster. Derfor må diakonien være opptatt av virkeligheten der folk er. Den må være kontekstuell.

For det andre bærer føttene tyngden av kroppen. Derfor må diakonien være opptatt av den bør mennesker bærer på og våge å røre ved den.

For det tredje hjelper føttene oss til å bevege oss fremover. Diakonen må ha håpet i fokus og gå sammen med folk. Kirken kan gjennom diakonien bidra til å omskape verden ved at den går inn i virkeligheten der man er, at man våger å kjenne på den bør som menneskene bærer på og gå sammen med folk på en håpets vandring i kamp for rettferdighet.

Hvor er urfolks føtter plantet?

Før selve generalforsamlingen startet, var urfolk fra hele verden samlet til en forkonferanse i Porto Alegre. Biskop Chikaras refleksjon over fotvasken er relevant også for de utfordringer urfolkssamfunn over hele verden står overfor i dag, det samiske samfunnet inkludert.

For urfolk kan betydningen av land oppsummeres slik: «land is life, life is land». Den

nære tilknytningen til naturen og resten av skaperverket, er grunnlaget for identitet, kultur og verdensforståelse. En av de største utfordringer og kilder til nød blant urfolk i dag, er stadige tap av landområder til fordel for profittorienterte aktiviteter i stort format: gruvedrift, hugging av regnskogen, bygging av store demninger og turisme for å nevne noen. Igorotfolket i nord Filippinene opplever å bli tvangsflyttet fra sine landområder pga. gruvedrift og bygging av demninger. Sanfolket i Central Kalahari Game Reserve i Botswana er blitt sendt ut av sine tradisjonelle områder i busslaster for å gi plass til turisme tilrettelagt for rike i vesten. Samer taper både reinbeiteland og fiskerettigheter til fordel for utbygginger, turisme og gruveindustri. Byen Kiruna i Sverige vil i løpet av kommende år bli flyttet til fordel for mineralleting og gruvedrift der byen i dag er lokalisert. En rekke reindriftssamer i nærrområdene blir rammet av denne flyttingen da reinbeiteland vil gå tapt i denne prosessen. Den nød som oppstår blant urfolk som følge av denne typen inngrep, er tap av identitet, kultur og verdighet. Store sosiale problemer følger ofte av disse grunnleggende tapene. Slike forhold kan ikke være kirkene uvedkommende.

Menneskesynet utfordres

Hvordan utfordrer slike kontekster kirken og diakonien? Hvordan skal kirken kunne være til stede og bidra til å bære tyngden av folkenes bør i en slik situasjon?

For det første må kirkens tilstedeværelse ta på alvor de folkene de ønsker å betjene og våge å la teologien bli farget av menneskenes erfaringer der de lever sine liv. Menneskesynet er grunnleggende for diakonien. Det er imidlertid et problem når det kristne menneskesynet man forfekter, blir så antroposentrisk at man ikke makter å se mennesket i lys av alle dets Gudskapte og gjensidige relasjoner. I vår egen kirke vektlegges som oftest forholdet mellom mennesket og Gud og mennesker i mellom i diakonal tenkning. Forholdet til naturen fremstår som oftest som noe perifert. Men hva når man skal forholde til folk og samfunn hvor forholdet til land og til naturen er helt grunnleggende for livet? Ensidig vektlegging av menneskets gudbilledlighet og verdi opphøyet over alt annet levende,

har i mange tilfeller bidratt til å gi «grønt lys» for ødeleggelse av skaperverket. Gud skapte også jorden, elvene, skogene, fjellene, plantene og dyrene med stor kjærlighet. Gud så at det var godt. Jorden og alt som fyller den er Guds. Da erkebiskopen i den Angelikanske kirken, Rowan Williams, gjestet Norge i oktober i fjor, poengterte han at miljøkrisen er den største moralske utfordringen kirker over hele verden står overfor. Den er også en diakonal utfordring på grunn av den store nøden miljøkrisen skaper. Urfolk over hele verden opplever denne langt på vei menneskeskapte krisen på kropp og sjel hver dag.

Vi trenger en nyorientering i diakonien og dens teologi som setter menneskets relasjoner i et likeverdig perspektiv. Menneskets forhold både til Gud, til sine medmennesker, til seg selv og til naturen må være viktige for synet på mennesket.

I møte med urfolk hvor forholdet til land er grunnleggende for overlevelse, må man se nøden i et helhetlig perspektiv. Man må se årsaken til nøden på bakgrunn av alle disse relasjonene, også til naturen.

En diakonal, håpets kirke

For å kunne være en håpets kirke må diakonien være kontekstuell. Bare ved å ta på alvor den lokale kontekst og det verdensbilde man her møter, kan man forstå den bør både enkeltmennesker og lokalsamfunn bærer på.

Biskop Chikara sa at diakonien i likhet med det å vaske føtter, er en øvelse i ydmykhet og å våge å være nær. Og Jesus sa at dersom ikke han fikk vaske Peters føtter, hadde de ikke noe felles mer. Kanskje sa Jesus nettopp det, for å understreke at vi er nødt til å være nær de vi ønsker å tjene. Denne nærheten tvinger oss til å se på nytt, sette de viktige tingene i fokus for de mennesker og det livsmiljø de befinner seg i og kjempe for det som gir liv og fremtidshåp for menneskene der de er. «Land is life, life is land.»

Mer om dette stoffet er å finne i min hovedfagsoppgave i diakoni: «Når moder jord trues», se: <http://ask.bibsys.no/ask/action/result?cmd=&kilde=biblio&q=line+skum>